

НОВО СЪПОСТАВИТЕЛНО ИЗСЛЕДВАНЕ ВЪРХУ УНГАРСКАТА И БЪЛГАРСКАТА ФРАЗЕОЛОГИЯ

Мария Дудаш. Съпоставителни изследвания върху унгарската и българската езикова картина на света. Комплексен фразеологичен анализ. ELTE, ВТК. Институт по славянски филологии, Будапеща, 2022. ISSN 1785-9808 ISBN 978-963-489-470-4

Доц. д. н. к. Венета Янкова
ЕЛТЕ университет – Будапеща

Резюме. Новото изследване на д-р Мария Дудаш е предназначено не само за специалисти лингвисти, но и за най-широка аудитория. Теоретичният дял предлага преглед на видовете фразеологични единици, отделя специално внимание на базовото понятие „еквивалентност“ и дефинира различните му проявления. Същинският дял представя задълбочен съпоставителен анализ на унгарската и на българската фразеология. Той е фокусиран върху няколко основни теми, които очертават представи за човека и неговото място в света (цветове, човек, чувства, огън), както и някои техни съвременни измерения (спорт, етнически стереотипи).

Ключови думи: унгарска фразеология; българска фразеология; съпоставително изследване

Книгата на д-р Мария Дудаш се появява като поредно издание от представителната поредица на Института по славянски филологии в Университета „Йотвьош Лоранд“ (ЕЛТЕ) в Будапеща Opera Slavica Budapestinensia Linguæ Slavicae. Тя е достойно продължение на дълголетните и многобройни научни дирения на специалистите в областта на сравнителните изследвания между унгарския и българския език. Проучването е свързано с актуална изследователска проблематика, разкриваща както особеностите на езиците, така и манталитета и народопсихологията на унгарци и българи. Широкият му обхват съдържа добър потенциал за следващо продължение и мотивира жанровата концепция на труда като сборник от самостоятелни студии, обединени от обща цел, задачи и методика на проучване. Уместно избраният основен метод – контрастивният (съпоставителният), съдържа богат познавателен потенциал, тъй като чрез него едновременно се уста-

новяват и анализират както приликите, така и отликите между фразеологията на двата езика.

Сборникът е структуриран от две части – теоретична и емпирично-аналитична. Теоретичният дял се предхожда от отлично познаване на най-важната библиография по въпроса в съвременната европейска наука. Основополагащо за труда е схващането за фразеологията като ефективно средство за номинативно усвояване на света, тъй като тя пренася през времето устойчиви представи, образи, емоции, оценки и така съхранява своеобразието и богатството на езиковия фонд и елементи от културата и менталитета на съответния народ. Също така, тук е предложен и обстоен преглед на видовете фразеологични единици и се отделя специално внимание на възловото понятие „еквивалентност“ (съответствие, тъждество), очертава се неговото проблемно поле и се дефинират различните му проявления (пълна, частична, нулева и псевдоеквивалентност).

Втората част от изследването обобщава десетилетните наблюдения на авторката върху спецификите на унгарската и на българската фразеология и опита ѝ като преподавател по лингвистични дисциплини на студенти – българисти и слависти. В нея са представени конкретните резултати от контрастивното изследване на унгарската и на българската фразеология. Въз основа на възприетата методология тук е предложена класификация от две големи групи фразеологични единици: първата, изградена въз основа на контрастивната методика, а втората – на лексико-граматичното значение на фразеологизмите. Същинският дял от проучването е положен върху задълбочен съпоставителен анализ на унгарската и на българската фразеология. Като привежда изобилен емпиричен материал от множество разнообразни източници, той е съсредоточен върху няколко централни теми с антропологически измерения, които очертават представи за човека и проявления на човешкото, тяхното място в света/космоса (цветове, човек, чувства, огън), както и някои техни съвременни измерения (спорт, етнически стереотипи).

Примерите са много и изискват по-обстойно внимание, но тук ще се позова само на един от тях. Анализът на фразеологичните единици с компонент „черен“ установява пълно съвпадение в двата езика при фраземите

„черна овца“ и „черна котка ми минава път“. Частична еквивалентност се открива при фразеологизма „черен ден“, със значение на „труден живот, свързан с тежки изпитания и трагични събития“, тъй като на унгарски език той се употребява в единствено число, докато българският вариант обикновено е в множествено. Частично съответствие може да се наблюдава и при някои сравнения, които запазват денотативното си значение, но фонът на изображението е различен. От друга страна, в унгарския език отсъства съответствие (нулева еквивалентност) на фразеологизма „*предавам на черната земя*“, който на български се отнася към смъртта и погребението.

В книгата е поместен и дял, който разработва особено актуална изследователска топка и анализира фраземи, отразяващи етнически стереотипи (цигани, евреи). В него особено показателни са сведенията за представите на унгарците и на българите за самите себе си. Според анализирания материал като свои положителни качества унгарците изтъкват смелостта, гордостта, сериозността, откровеността, а като отрицателни – това, че действат прибързано, обиждат се лесно, избухливи са, а и често псуват. От своя страна, според регистрираното в българския словесен фонд изрази като „(говоря) *на чист български език*“ се използва в значение на „ясен, разбираем, собствен език“, а „*българска работа*“ се осмисля като некачествено извършена работа.

Трудът на д-р Мария Дудаш е предназначен както за специалисти лингвисти, за филолози, така и за най-широка аудитория с интерес към познавателните възможности на езика. Нужно е да се изтъкне, че отлично осъществената изследователска задача има множество съвременни проекции и се нуждае от по-голяма популяризация, не само в академичните среди. Ето защо, много се надявам в най-близко време любознателните български читатели да се срещнат и с неговия превод на роден език.

A NEW COMPARATIVE STUDY ON HUNGARIAN AND BULGARIAN PHRASEOLOGY

(Dudás Mária. Magyar-Bolgár Kontrasztív Nyelvi Világkép. Összevető
Frazeológiai Elemzések. ELTE, BTK. Szláv Filológiai Tanszék, Budapest, 2022.
ISSN 1785-9808 ISBN 978-963-489-470-4)

Abstract. Dr. Maria Dudash's new research is intended not only for linguists, but also for a wider audience. The theoretical section offers an overview of the types of phraseological units, pays special attention to the basic concept of “equivalence” and defines its various manifestations. The main section presents an in-depth comparative analysis of Hungarian and Bulgarian phraseology. It focuses on several main themes that delineate notions of man and his place in the world (colors, man, feelings, fire) as well as some of their contemporary dimensions (sports, ethnic stereotypes).

Keywords: Hungarian phraseology; Bulgarian phraseology; comparative study

✉ **Assoc. Prof. Veneta Yankova, DSc.**

ORCID iD: 0000-0002-2635-9885

Lecturer in Bulgarian language, literature and culture

ELTE University

Budapest, Hungary

E-mail: veneta_yan@yahoo.com